

Unitáriusok a magyar irodalomban. /II.rész./

A XVIII.sz. - XIX.sz. első fele.

A XVIII.században az unitárizmus képviselői is a nemzeti lét kulturájának és irodalmának fentartás-ért folytatnak küzdelmet a Habsburg uralkodók elnyomó politikájával szemben.

A század történéseire a kuruc-labanc háborúk nyomják rá bélyegüket, az irodalomra pedig az a barokk, mely a földi valóság helyett a természetfölötti világot helyezi előtérbe. Egyházi téren megerősödik a r.kath. egyház, mely a jezsuitákkal, a r.k.főurakkal és a cenzura bevezetésével válik az irodalmi élet irányítójává.

Az irodalomban a latin, a francia és a német nyelv előretörésével háttérbe szorul a magyar nyelv.

Az unitárius irodalom a teológiai irodalomra szorítkozik, de jelen van a vallásos tárgyú versek, verses komédiák, szindarab és a mezőgazdasági irodalom területén is.

A teológiai irodalom művelői; CSIKFALVI MÁRKOS GYÖRGY/ 1760-1813/ kinek ismert kéziratos munkája "Az ó-testamentumi ecclák historiája". Megírja a "Keresztény dogmatika teologia, avagy hittudomány az unitáriusok értelme szerint" c. munkát és ír egy "Egyházi ékeesszólás"-sal foglalkozó könyvet is. SZENTÁBRAHÁMI LOMBARD MIHÁLY /1683- 1758/ "Az egyetemes keresztény hittudomány rendszere/1787/ címen ír teológiai munkát. A 144 imát tartalmazó könyve; "Sokrétle szükségseinkhez alkalmazott könyörgések" címet viseli. VÁRFALVI PÁLFI SIGMUND/1673-1737/ egy "Teológiai kézikönyv"-et ír, de foglalkozik "Utkezési szabályok" írásával is. KOLOZSVÁRI DIMÉN PÁL/1655-1720/ orvosi témájú íróként; "A nemzedékek növekedéséről és csökkenéséről" ír. HORVÁTH FERENC /1731-1804/ "Apologia, azaz, az unitárius afiaknak mentségére rendelt írással" jelentkezik.

Szindarabíró DERZSI SINO ISTVÁN/1680-1719/, ki "királyi férfit" című szindarabban van jelen a kor irodalmában.

Egyháztörténelem írással KÉNOSI TŐZSÉR JÁNOS/1708-1771/ és UZONI

POSZTÓ ISTVÁN/1729-1778/ foglalkozik, kik megírják az "Unitárius Egyház története című munkát.

Szindarabok fordítója KOZMA GERGELY/1775-1840/. Ismert fordítása: "Kleist Christiántól; "Seneca", - Lotzeubétól: "Szerecsen rabok", - Ligarától: "Abessziniai amazon" című darab.

Közgazdasági író: KELEMEN BENJÁMIN/1792-1885/ ki a "Juhok melegvizzeli mosása" c. tanulmányával iratkozik fel az unitárius irodalom sorába.

Színháztörténeti író KAALI NAGY LÁZÁR/1772-1837/. Munkája: Az erdélyi nemzeti játékszinnek, magyar játszó társaságnak eredete, fenállásának ~~xxxxxx~~, visszaállásainak mai időkig, leírása." /1821/

Pedagógiai író MOLNOS DÁVID/1778-1836/. "Munkája;" Legszükségesebb dolog a nevelés" címet viseli. - KOZMA GERGELY/1774-1849/ "Új kertecske" című munka és egy "ABC-és könyv írója.

Fordítással KISS MIHÁLY /1781-1837/ foglalkozik, ki Helvetius "A természet rendszerének igaz értelme" c. munkáját ülteti át magyar nyelvre.

Naplóíró HORVÁTH BOLDIZSÁR / 1714-1778/ ki az 1725 - 1773-ig zajló eseményeket örökíti meg.

Filozófiai író LÁZÁR ISTVÁN/1742- 1804/ ír egy "Kitérlet a filozófia századának különböző filozófiai áramlatának ledöntésére" /1782/ című és egy "Metafizika" című munkát.

Ennyit a XVIII.sz- a XIX.sz első felének unitáriusainak a magyar irodalomban való résztvételéről.

Folytatása következik.

Kelemen Miklós.